PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK VI

ŠTEVILKA 1

1950

VSEBINA: PLANINSKI VESTNIK — 50 LETNIK / Rado Kočevar: SKALAŠKA SMER V TRIGLAVSKI SEVERNI STENI (prvi zimski vzpon) / Franc Zupan: JUGOV STEBER (prvi zimski vzpon) / Pavel Kunaver: TRIGLAVSKI LEDENIK V AGONIJI / Uroš Župančič: PLANINSKE NESREČE V LETU 1949 / Uroš Župančič: JANEZ PEČAR-BOBEK, BOROVŠKI VODNIK / IZ POROČILA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE ZA III. TROMESEČJE 1949

*

Planinski vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja 12 krat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članki se pošiljajo na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Tabor, telefon 28-54 / Tu se urejujejo gmotne zadeve: naročila, naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska Celjska tiskarna v Celju / Tu je ekspedit in reklamacije / Letna naročnina znaša 150 din in se lahko plača tudi v dveh obrokih po 80 din / Tekoči račun (račun revije) pri Komunalni banki v Ljubljani, štev. 6-1-93603-3

Popravi na prilogah:
Novo leto na Uskovnici — foto Hudnik Stane, Celje
Pogled z Grebena — foto Kovačič Maribor

V LETU 1950 BODO SLEDEČI GOSTINSKI OBRATI MESTA LJUBLJANE NUDILI DELOVNEMU ČLOVEKU

IZDATNA OKREPČILA IN PRIJETNO RAZVEDRILO

Restavracije:
Rio, Šelenburgova ulica z barom
Slavija, Gosposvetska cesta
Daj dam, Cankarjeva ulica
Činkole, Poljanska cesta

Kavarne:
Emona, Cankarjeva ulica
Evropa, Gosposvetska cesta
Nebotičnik, Gajeva 1 z barom
Tabor, Škofja ulica

Slaščičarna:
Volga, Cankarjeva ulica

Gostilne:
Figovec, Tyrševa cesta
Savica, Celovška cesta
Sokol, Pred Škofijo
Belokranjc, Florjanska ulica
Rožnik, Pot na Rožnik
Podrožnik, Pot na Rožnik
Ruski car, Mala vas 16, Ježica

Hotel:
Soča, Sv. Petra cesta

Prenočišča:
Pri starem Tišlerju (za prehodne goste)
Pri Belokranjcu, Florjanska ulica

Restavracije:
za usl. na potovanju: Tavčarjeva ulica 4
Stari Tišler, Kolodvorska ulica

PLANINSKI VESTNIK — 50 LETNIK

S to številko stopa Vestnik v petdeseto leto. To je pomemben jubilej! Ob njem že lahko presojamo razvoj takega pojava, kot je planinstvo, v zvezi z razvojem našega naroda na vseh področjih. To bi bilo potrebno že zaradi tega, ker se pri nas še vedno najdejo ljudje, ki iz različnih objektivnih in subjektivnih vzrokov napak ocenjujejo i planinstvo i alpinistiko. Vendar to ni naloga jubilejnega članka, še manj pa uvodnega članka za novi letnik.

Planinski Vestnik se s tem jubilejem uvršča med slovenske revije z najdaljšo življenjsko dobo. Je edina slovenska revija, ki je po osvoboditvi izšla, ne da bi jo bistveno pregnetla ljudska revolucija. Spremenil je svoje ime v »Gore in ljudje«, da bi s tem poudaril družbeni pomen gorništva v novi družbi. Vendar je tičala v tem naslovu zaverovanost v posamične ljudi, posebno v alpinistiki, zaverovanost v individualizem, ki ne pristoji socialistični družbi, čeprav ta še tako ceni zavestno ustvarjajočo, vodilno osebnost na katerem koli polju. Z 48. letnikom si je nadel svoje staro ime, na zunaj brezpomembno, brez vsebine. V resnici pa vsak njegov letnik govori v prvi vrsti o n a š i h g o r a h in o odnosu n a š e g a človeka do njih. »Gore in naš človek«, »Gore in naša družba«, to bi bil vsebinski naslov vseh petdesetih letnikov našega Vestnika. Seveda gleda iz njega tudi svetovljanski, kozmopolitski pogled na gore. Kako bi tudi ne! Če se je v gorah razšopirilo sovraštvo med narodi, značilni buržoazni nacionalni šovinizem, zakaj bi se ne razraščal tudi plevel kozmopolitizma? Čudno bi bilo, če bi se ne. Tudi v naslovu »Gore in ljudje« je morda prej slaboten poganjek tega plevela kakor pa nacionalnega nihilizma, ki je včasih dušil delavska gibanja po svetu.

Ostanimo torej pri starem imenu! Po svoje še vedno govori — na slovarski način, — ne da bi pogledali v arhive in zapiske, zakaj je slovenski človek pred 50 leti čutil potrebo, da s posebno revijo raznaša po slovenski zemlji in preko njenih meja planinske »v e s t i«. Ustanovil jo je zato, da z njo znova in znova potrdi svoje bivanje na svoji zemlji, da s kulturnim sredstvom poudarja politično in gospodarsko pravico do življenja v gorskem svetu, v planinstvu in alpinistiki. Pomembno delo je vršilo to glasilo. Slovenci smo v dobrem tisočletju izgubili dve tretjini ozemlja, ki smo ga naselili v davnini. To izgubljeno ozemlje so bile Alpe. Po svoji zgodovini smo pravo alpsko ljudstvo, a ko smo se začeli kot narod prebujati, ko smo v »pomladi narodov« pognali tudi mi svoje kali, tedaj smo se morali trgati za zemljo kakor gorske rože v severnem pečevju, kakor viharniki s plazovi in viharji zavestnega nemškega in deloma laškega nacionalnega pritiska. Z življenjsko močjo, s čudovito

odpornostjo smo se brez imenovanih junakov zgodovine, s kakršnimi se ponašajo srečnejši narodi, obdržali na robovih Osrednjih Alp, v Južnih Apneniških Alpah, v Karnskih Alpah in Karavankah. Obdržali smo se, živimo in rastemo z neukrotljivo voljo, da dohitimo, kar smo zamudili, da užijemo, kar nam je bilo odtrgano od ust, da živimo vsem tistim navkljub, ki so nas že davno zapisali smrti. Nekaj veličastnega je v tej naši volji do življenja. V njej je resnica, zakonitost, ki ji ni mogla do živega germanska »plavolasa zver«, v njej je nekaj jeklenega, da je od nje odletela liktorska sekira, v njej je globina in daljina človeškega razvoja, vsebina tisočletij in tisočletij, izražena v najlepših človeških sanjah. Temu ne more biti kos niti suhi, ubijajoči dogmatizem z vzhoda, ki bi rad vse vodé speljal v eno samo regulirano strugo. Planet pa nam kaže, da ni povsod ista prst. Naša struja se prebija skozi debri in tesni — k morju enotnega človeštva po svoji poti. Ni naključje, da je naša ljudska vera ustvarila kralja Matjaža. Pod Peco spi, na naši državni meji, ne daleč od naše nacionalne meje. To je sicer simbol, a bilo bi napak, če bi šli, ko govorimo o našem planinstvu mimo njega. »Kolikor je narodov zemlja rodila, vsi so bili tam, so čakali v taboru kralja Matjaža ure oznanjenja ...« Slovenci smo narod, ki še nikoli ni okusil oblasti nad drugim narodom. Ni čuda, če njegov um, čast in vest, njegova Partija zastopa ideje in načela socialistične resnice enakopravnega in bratskega sožitja vseh narodov na našem planetu.

Planinski Vestnik je po svoje spremljal življenje slovenskega naroda zadnjih 50 let, v dobi njegove svetovno nazorske in družbene diferenciacije in v prejšnji Jugoslaviji. V njem se močno pozna sled tretjega tabora v slovenskem političnem in kulturnem življenju, delavskega gibanja. Dr. Henrik Tuma je gotovo ena najpomembnejših osebnosti slovenskega planinstva. Njegovo delo na tem področju, čeprav so ga nekateri napak ocenjevali, nekateri pa šli mimo njega s posmehom, ni brez tehtnega deleža v kulturnem uveljavljenju delavskega gibanja.

Planinski Vestnik je dalje pravilno razumel usodnost narodno-osvobodilnega boja ter se podredil zakonom boja na življenje in smrt.

Danes stoji pred izredno lepo, a ne ravno lahko nalogo, kako uresničiti na svojih straneh izraz današnjega družbenega življenja v planinstvu in alpinistiki; kako zavestno razvijati, krepiti in utrjevati revolucijo na tem fizkulturnem področju; kako podpirati njene konkretne oblike, skratka, kako izražati zmago delovnih množic v naši družbi. Odgovornost revije stanovitno raste vzporedno z izrednim kvantitativnim razvojem planinstva in alpinistike.

Spremembe, ki so se po osvoboditvi v planinstvu in alpinistiki pripetile, so plod planskega, zavestnega dela, so razvojna nujnost. Sprva smo na videz izgubljali energije v iskanju organizacijskih oblik, iskali predvojno članstvo, zajeli mladino, danes po dobrih štirih letih pa že žanjemo sadove, že se kažejo konkretne oblike revolucije, ki se je izvršila v planinstvu in alpinistiki. Ljudje, ki so se morda tudi po osvoboditvi zmrdovali: »To ni za ljudstvo!«, utegnejo razbrati iz naše planinske statistike, da množičnost ni fraza; da je načelo kulturne revolucije izvršeno in ures-

ničeno tudi v fizkulturi na sploh in še posebej v planinstvu ter alpinistiki. Naša ljudska revolucija se torej ne kaže samo v spremenjenih proizvodnih odnosih, v gospodarstvu in politiki, marveč se je razplamtela na vseh življenjskih področjih.

Nekateri narobe ocenjujejo kvantitativni razvoj našega planinstva in alpinistike, češ da je to umetno dviganje članstva z nizko članarino, četrtinsko vožnjo škodljivo, da nivo tega športa pada itd. Taki ljudje so podobni tistim, ki podobno govore o našem šolstvu, o prosveti, ali pa, če hočete, o lovu, odkar ta ni več privilegij »boljše« družbe. Ali pa o našem življenjskem standardu, o »grandomaniji« petletke! Konkretni ukrepi, ki vabijo in navajajo ljudi v planinstvo, so pozitivni. Zakaj neki jih v buržoazni družbi ni bilo? Le čemu odgovarjati. Planinstvo je nekaj takega, kar naj užije čim več delovnih ljudi. To je politična, kulturna in humanistična vsebina današnjega planinstva.

Prav zaradi tega imamo danes v Sloveniji preko 50 planinskih društev, a njih število neprestano raste. Ni ga delovnega torišča na naši zemlji, kjer bi slovenski delovni človek ne čutil potrebe po organiziranem življenju z gorami in gorništvom. Med 35.000 člani planinskih društev je že skoraj ena četrtina delavcev. To na prvi pogled ni veliko. Če pa te številke primerjamo s predvojnimi, potem more iti mimo njih samo slepec ali slepar. V njih se dejansko izraža revolucija.

To pa po drugi strani kaže, da stojimo pred popolnoma novimi organizacijskimi, propagandnimi in vzgojnimi nalogami v naših planinskih društvih. Organizacijske naloge se že vrše z »evolucioniranjem« planinskih društev po proizvodnem principu. Razvoj sam nas je do tega pripeljal, kajti vsa naša družbena struktura nam to narekuje. Planinstvo in alpinistiko je treba povezati s strokovnim, poklicnim življenjem, ga najtesneje spojiti z delovnim procesom. Delo, proizvodnja je osnova človeške družbe; delo pa šele z zmago socializma izgubi svoj izkoriščevalni značaj in postane stvar časti. Sindikati, po katerih delovni človek danes sodeluje z oblastjo in se dejansko udeležuje oblasti, so tisti, ki v delovnem procesu morajo prevzeti skrb za človeka. Ta skrb za človeka se ne kaže samo v preskrbovalnih akcijah, marveč prav tako in včasih ter vsaj ponekod v pravilni organizaciji zdravega razvedrila, športnega, fizkulturnega življenja. Delo in razvedrilo sta v socialistični družbi v najožjem odnosu. Naša družba daje s pravico do dela človeku pravico do življenja, kar mu je kapitalistična jemala; istočasno pa je uzakonila pravico do oddiha, do razvedrila. Ti zakoni, ta osnovna načela že davno niso več samo na papirju. Kaj bo prinesel razvoj, kam kaže perspektiva? Čudovito življenje, bogato, polno, vredno človeka! Prelepo, kakor jasni večeri v gorah!

Propagandne in vzgojne naloge društev po proizvodnem principu so take, da so bile doslej neizvršljive, saj smo imeli in še imamo društva z več tisoč člani. O kakem ideološkem, vzgojnem vplivu na članstvo ni bilo govora. O konkretnih oblikah propagande in vzgoje planinskih množic pa se bo treba še temeljito pogovoriti.

V takem razdobju, v taki problematiki, s takimi perspektivami Planinski Vestnik zaključuje svojo polstoletno dobo. Urednik

Rado Kočevar

SKALAŠKA SMER V TRIGLAVSKI SEVERNI STENI (PRVI ZIMSKI VZPON)

1200 metrska stena. Da, samo še ena stena pri nas jo po višini dosega, in to je strma severna stena Planjave v Savinjskih Alpah. Nemarno je razrita stena nad zatrepom doline Vrat. Po štirih velikih kanalih se vale snegovi v zimskih mečavah v dolino. Pod steno se vse skupaj spoji v ogromen veletok z valovito površino. Plazovina ostaja po navadi do poznega poletja. Vse skupaj potuje dalje v šumeči Bistrici.

Stena je že dolgo znana po svetu. Že v klasični dobi alpinizma so jo obiskali tujci. Prvo smer v kopni skali so izvedli Nemci (Königg-Reinl-Domenigg). Dolga in težka je bila borba za prve vzpone preko stene med najboljšimi tedanjimi plezalci iz tujine in domovine. Veliko poskusov in nesreč je terjala stena, preden so padli najmarkantnejši njeni problemi. Res, gigantsko je bilo tedanje delo naših plezalcev pionirjev. Ko danes z lahkoto zmagujemo skalne strmine gorenjske in skalaške smeri, se lahko spomnimo na dni, ko so pred dvajsetimi leti tu prvič zapeli klini. Čeprav je »ladja« danes igrača, je bila pred dvajsetimi leti trda preizkušnja tedanje naše alpinistične generacije. Tako je severna triglavska stena neločljivo povezana z razvojem plezalne alpinistike v vzhodnih Julijskih Alpah. Upravičeno smo lahko ponosni na tako steno. Malo jih je v tujini, ki jo po višini presegajo, in ne vem, če je še v kaki steni toliko smeri in variant kakor ravno v tej. No, pa ni moj namen naštevati njeno zgodovino v kopni skali, za to so poskrbeli že drugi! O vzponih v snegu in ledu je bilo do zdaj malo govora.

1200 metrska strmina ledu, snega in skalovja združena z mrazom pa je bila do zdaj pri nas tista usodna zapreka, ki je dolgo čakala na poskus. Podobna zapreka je veljala pri nas do nedavnega znana šesta stopnja v kopni skali, dosežena pri Nemcih in Italijanih v stenah Dolomitov in Wilder Kaiser. Pri nas so že precej zgodaj začeli pristopati na zasnežene vrhove. Plezati po zasneženih stenah pa so začeli šele v času, ko so v Cen-

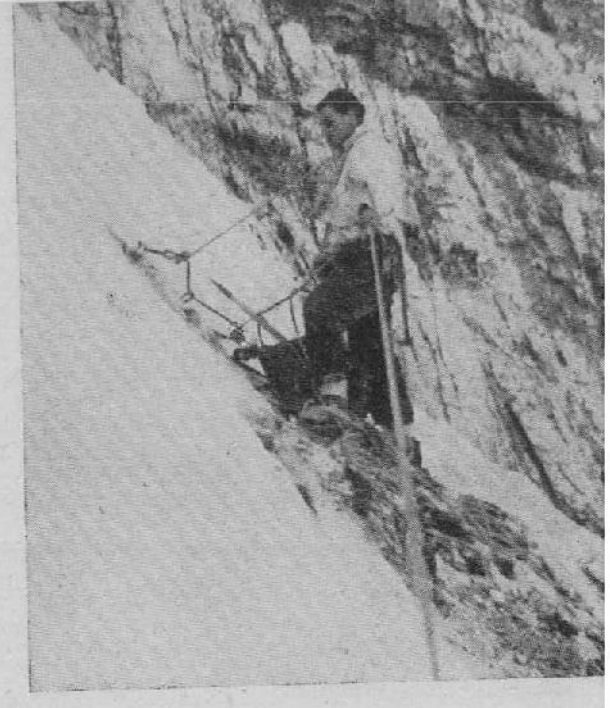

V prečki pod skalaškim stolpom

tralnih Alpah že padali znani težki problemi ledenih sten Grandes Jorasses, Materhorna in drugih. Kakor v plezalni tehniki kopnega pečevja tako smo tudi v ledni tehniki korakali daleč za zapadnimi narodi, kar je pa čisto razumljiv pojav: stik z gorami je pri njih povsem drugačen.

Ko so po letu 1932. pri nas začele padati zasnežene grape in lahki gruščnati grebeni, je bila torej ledna tehnika pri zahodnih narodih že na dokaj visoki stopnji, dasi še ni dosegla svojega viška.

Pri nas smo začeli plezati pozimi v glavnem zaradi dveh vzrokov; prvič zaradi odkrivanja zimskih smeri sploh in drugih zaradi pridobivanja izkušenj in potrebnega znanja zimske plezalne tehnike ali tehnike plezanja v snegu in ledu za morebitne odprave v Centralne Alpe ali druga izvenevropska gorstva. Alpinist, ki zahaja v gore ali celo v stene pozimi, bo tu našel docela drugačne razmere. Čisto drugače se bo ravnal pri plezanju kakor poleti, tudi oprema bo prilagojena novim razmeram. No in te nove razmere so precej podobne onim, katere alpinisti po navadi dobe v višinah nad 4000 metrov. Seveda popolnoma se razmere nekega nad 2000 m visokega gorstva tudi ne dajo primerjati z velegorji nad 4000 m. Tu tudi ostane tista velika razlika med stenami Centralnih Alp in našimi zasnežnimi stenami. Severna stena Eigerja v višini 1700 m ima svoj vstop šele v višini 2800 metrov, torej nekako v višini našega Triglava. Naša triglavska stena v višini 1200 metrov pa ima svoj izstop v višini 2500 metrov. Torej mnogo nižje kakor vstop v Eigerjevo steno. Velika razlika v višini, pogoste spremembe vremena, snega in ledu, veliki ledeni plazovi in padajoče kamenje so tisti važni in odločilni činitelji, ki na naše stene vplivajo v toliki meri; v Centralnih Alpah pa so onemogočile mnogo poskusov in povzročile mnogo nesreč. Nekaj pa imajo naše stene, t. j. značilno strmino snega, ledu in skalovja, ki je večja kakor v Centralnih Alpah. Tukaj mislim čisto določeno primerjavo Severne stene Triglava in Eigerja.

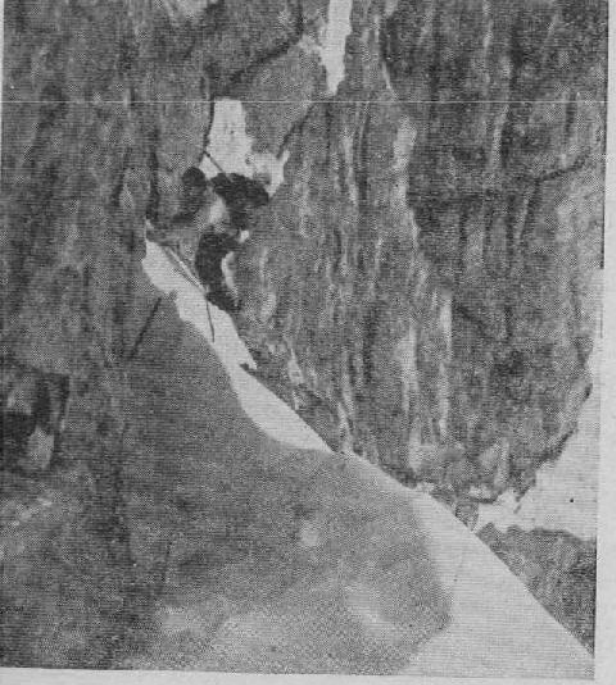

V snežni strmini nad „Hlebci"

Povprečna naklonina stene Eigerja, po izjavi očividcev, odgovarja povprečni naklonini Zimmer-Jahnove smeri v triglavski steni. Seveda so tu izvzeti posamezni ledeni skoki v Eigerjevi steni, kot so na primer Hintersteusser-jeva prečka itd. Tako je strmina in izpostavljenost centralnega in zahodnega dela Triglavske stene mnogo večja. S tem lahko torej v precejšnji meri zamašimo vrzel, nastalo ob pomanjkanju karakteristične višinske razlike.

Zasnežena severna Triglavska stena ima zato velik pomen v razvoju naše zimske alpinistike. Prvič njena višina, ki v celoti odgovarja skoraj največjim ledenim stenam Centralnih Alp. Njena raztreskana in zelo razčlenjena oblika je zelo ugodna za snegove. Nadalje je tudi precej nevarna zaradi spremembe vremena in plazov. Umik kjer koli iz srede centralnega dela bi bil sila tvegana in negotova zadeva. Poleg tega so tu zimske razmere docela drugačne kakor v ostalih stenah Vzhodnih Julijskih in Savinjskih Alp. Sneg zaradi velike višine in razsežnosti tudi ni enoten in dolgo časa drži posebno v zgornjem delu stene. Zaradi svoje posebne lege je tu več snega kakor drugod. Neprestano menjavanje snega in skalovja združeno s poledenelimi detajli pa poleg težavnega napredovanja povzroča tudi problematično varovanje.

Vsi ti in drugi podobni činitelji so bili vzrok, da je bila Severna stena, posebno pa še njen centralni in zahodni del tako malo raziskana pozimi. Prvi so bili v steni v vsaj nekoliko zimskih razmerah Jože Čop, pokojni Matevž Frelih in Miha Potočnik meseca maja leta 1933. Vstopili so v Jugovo grapo v zahodnem delu stene. Na to turo jih ni vlekel toliko njen zimski značaj kakor odkritje prehoda sploh. Značilnost smeri skozi Jugovo grapo je v tem, da je v poletju prehod preko izlizanih gladkih skokov v njenem spodnjem delu skoraj nemogoč. Tako je najboljši čas za izvedbo te ture ob koncu zimske sezone, kar so tudi izkoristili prvi

plezalci. Grape, če so zalite s snegom, v splošnem niso težavne, edina nevarnost so plazovi in padajoče kamenje. Tu v Jugovi grapi je prve plezalce zajel moker pomladanski plaz in le po naključju so si rešili življenje. Torej je že prvi zimski vzpon pokazal velike nevarnosti zasnežene stene. Tudi drugi poskus vzpona preko Zimmer-Jahnove grape ni potekel tako gladko. Uroš Župančič je stopil vanjo sam leto pozneje. Bilo je veliko dejanje v tistih letih. Tudi tu so nanj prežali plazovi, na nekem mestu je celo zdrsnil in se potem ustavil. V grapi pod Nemškim oknom je prečil po policah levo v Prevčev izstop slovenske smeri. Potem je stena samevala celo vrsto let. Šele v zadnjih letih pred vojno so vanjo vstopili mladi plezalci, člani akademske sekcije SPD v Ljubljani: Beno Andervald, Cene Malovrh, Bogdan Jordan in Slapar. Plezali so v kaminih v slovenski smeri. Imeli so zelo slabe snežne razmere, saj so plezali skoraj v pršiču. Bili so prisiljeni tudi prenočiti. To je prva tura v snegu in ledu pri nas, ki je zahtevala bivak v steni. Vzpon preko slovenske smeri je zelo odvisen od snežnih razmer. Turo so naši alpinisti pozneje po vojni ponovili v dobrem srenu v nekaj urah.

Resnih zimskih poskusov v steni pred vojno ni bilo. Tedanja plezalna tehnika plezanja v snegu in ledu ni bila kos velikim nalogam v centralnem in zahodnem delu stene. Saj je tudi razumljivo: naša zimska alpinistika je bila šele v povojih in ni mogla v tako kratkem času doseči tako izrednega skoka.

Nekateri alpinisti so vstopili v steno v vmesni dobi med zimo in poletjem, ki vlada v gorah meseca maja in junija. Eden takih poskusov je vzpon Janeza Brojana iz Mojstrane meseca junija leta 1937. Ta vzpon ne moremo šteti za zimski, saj je bil izvršen že takorekoč v poletju. Kljub poletnim razmeram je Brojan še junija našel v zgornjem delu nemškega stebra še precej snega in skrepenelega ledu. To naj bo nov dokaz, da so v triglavski steni docela drugačne zimske razmere in da sneg tudi dalj časa ostane kakor v drugih stenah. Najbolj ugodne razmere za vzpon preko stene so meseca marca in aprila. Tudi snežne razmere teh dveh mesecev najbolj odgovarjajo snegu in ledu v stenah Centralnih Alp. V zimskih razmerah, kakršne vladajo običajno pri nas januarja in delno februarja, se v Centralnih Alpah po navadi ne pleza.

Po drugi svetovni vojni je razvoj naše zimske alpinistike zavzel tolik obseg, da ga lahko primerjamo z razvojem našega predvojnega plezalstva v kopni skali. Zasnežene grape niso zadovoljile novega duha. Začele so padati v desetinah zasnežene stene, razi in grebeni. Najprej položni poletni grušči, nato pa vse težje in težje stvari. Vzporedno s tem razvojem zimskega plezalstva je začela postajati tudi Severna triglavska stena v ospredju plezalskega zanimanja. Dolgo smo čakali izvršitev prve nove zimske smeri v steni. Poteklo je celo desetletje med dvema novima vzponoma.

Leta 1948 sta Marjan Keršič-Belač in Ljuban Zupančič, člana alpinističnega odseka Ljubljana v aprilskih dneh v skrajno slabih vremenskih razmerah preplezala Jugovo varijanto nemške smeri s Zimmer-Jahnovim izstopom. Plezalca sta imela v drugi polovici stene meglo in

snežni metež. Zahvaljujoč se dobri orientaciji in odličnemu obvladanju zimske plezalne tehnike sta še komaj ušla negotovemu bivaku v steni. Tura ima velik pomen posebno zaradi tega, ker je bila plezana v razmerah, v katerih se pri nas običajno ne pleza. Žal pa je bil dosedaj pri nas njen pomen postavljen nekoliko napačno.

Leta 1949. smo v trdi zimi meseca februarja pristopili po Jugovem stebru. Ne vem, če sem še v kaki steni toliko tvegal kakor ravno tu. Ko sva s tov. Zupanom bivakirala sredi stebra in je ponoči začel naletavati sneg, sva se snega bolj ustrašila, kakor ne vem kakih težav. Če bi naju zajeli snežni viharji in mečave, bi se morebiti po naključju prebila preko stene. Zopet nov dokaz kako višina stene vpliva na zimsko turo!

Po tej turi nam je ostala zasnežena stena v osrčju našega zanimanja. Delali smo nove načrte. Poskus v bavarski smeri se je končal z umikom. Ravno smo vstopili, ko se je pooblačilo in je začelo snežiti. Umaknili smo se raje mi. S steno se v takih razmerah ni šaliti!

Mlada celjska plezalca Debeljak in Kokošinek sta v tej zimi izvedla prvo ponovitev Jugove varijante z Zimmer-Jahnovim izstopom. Smer sta preplezala v zelo hitrem tempu. Imela sta dobro kondicijo in lepo vreme.

*

V soboto popoldne, dne 16. aprila sva z Debeljakom težko obložena z nahrbtniki korakala proti koncu doline Vrat. Vreme je bilo sončno in po vremenski napovedi bi moralo trajati še nekaj dni. To sva hotela izkoristiti za poskus v skalaški smeri v centralnem delu Triglavske stene. Znaki po gorah so kazali, da zima ne bo več dolgo. Na prisojni strani Škrlatice, Rokavov in Kukove špice je prevladovala v glavnem le kopna pečina. Neprestani sončni dnevi so naglo pobirali sneg. Severna stena je bila v senci in sonce ji ni moglo do živega. Vendar pa bi prvo močnejše deževje tudi tu pustilo svoje sledove. Bila je torej ena zadnjih prilik za naskok na zasneženo steno v letošnji zimi. Domneve naju niso varale in naslednji dan sva se krepko dajala s snegom in poledenelico.

Večkrat sem bil že letos pozimi v dolini Vrat pod Triglavom. Ta večer sva bila sama z Debeljakom. Zvečer so na nebu zažarele vse zvezde. Bilo je popolnoma jasno. Za večerjo sva se res izdatno založila, tako da sva morala takoj iti k počitku. Pozno ponoči je prišel še tovariš Šerbec. Naslednji dan si je hotel ogledati nekdanjo vojaško karaulo, da bi jo popravili in opremili za člane AO. Pripravila sva še obilno plezalno opremo za naslednji dan. Imela sva dve vrvi po 40 m, od katerih je bila ena nova »Nylon«, 36 klinov, 20 karabinarjev več Pruszikovih zank, ledni kladivi, en cepin itd. Od hrane sva pripravila dve potici, dve klobasi, dva zavitka »ovomaltine«, dve »super« konzervi s kakaom in vrečko sladkorja, poldrugi kilogram belega kruha, en zavitek margarine, pa še jabolka, limone, kavo, jajca itd. V pogledu hrane sva bila res izvrstno založena. Bila je moja najboljša hrana, odkar zahajam v gore. Nadalje sva bila zelo dobro oblečena, v nahrbtniku sva imela še rezervne nogavice, rokavice, zaščitno gumijasto obleko ter bencinski kuhalnik z enim litrom bencina.

(Konec prihodnjič)

Franc Zupan

JUGOV STEBER (PRVI ZIMSKI VZPON)

Oblačnega jutra v aprilu leta 1948 smo težko obloženi gazili sneg proti vzponu v gorenjsko smer v Triglavski steni. Stena je bila do polovice v megli. Vstopili smo kljub temu, bila je zadnja priložnost za zimski vzpon. Opoldne nas je dobil snežni vihar pod Črnim grabnom. Stena je oživela, nad nami so iz Črnega grabna začeli bobneti plazovi. Brez nepotrebnih besed smo se obrnili. V mečavi smo sestopali do trde teme. Premočeni do kože smo se utegnili razvezati šele v Aljaževem domu, na varnem. Za borih 400 m poledenele stene smo rabili 13 ur in ko sem v kuhinji slačil premočene cunje, sem se v jezi zarekel, da me stena pozimi ne bo videla zlepa.

Leto nato sva nekega februarskega večera sedela v Ljubljani s Kočevarjem v živahnem pogovoru. Po stari navadi mi je pripovedoval o svojih zimskih vzponih in jaz, ki to zimo še nisem bil višje kot na Bukovniku v Kranjski gori, sem ga z zanimanjem poslušal. Pravil mi je o skalaški, ki jo mislita z Debeljakom preplezati še to zimo. Nazadnje mi je predlagal, da skupaj poizkusiva preplezati Jugov steber v Triglavski steni, ki se ga pozimi še nihče ni lotil. Steber sam je nekaj krajši od smeri v centralnem delu stene. Doseže približno 800 m relativne višine. Strmjen se vidi le od daleč. Poleti je plezalsko zanimiva spodnja polovica, kjer najdeš nekaj zelo težavnih raztežajev. Zdelo se mi je, da bo vzpon v snegu in ledu zanimiv in stisnil sem mu desnico.

Dan po tem pogovoru sva v soboto 26. januarja 1949. kuhala kavo na gašperčku v starem Aljaževem domu. Nisva bila sama: štirje jeseniški plezalci so v medlem soju petrolejke pripravljali vrvi in kline za drugi dan. Mimogrede sva slišala, da so namenjeni v skalaško in Kočevar je v duhu že videl, kako mu je šla prvenstvena po vodi.

Že pred četrto uro zjutraj smo v nedeljo vstali. Jeseničani so odšli pred nama, midva sva se pa najedla, kolikor sva mogla spraviti vase. S seboj sva na turo vzela le nekaj kosov kruha in sladkor, ker sva računala, da bova v 8 ali 10 urah skozi steber. Tako trdno sva bila v tem prepričana, da sva bila brez nahrbtnika, rezervnega perila in šotorske vreče.

V svojih vibramkah sva tiho stopala skozi noč. Sneg je držal in ob 7 sva se že navezovala pri vstopu. Naveza najinih tovarišev je pravkar vstopala 400 m levo od naju v skalaško smer. Ko sva midva začela s plezanjem, se je danilo. Bilo je težko in nevarno plezanje. Težave, na katere sva naletela, se ne dajo primerjati z nobeno še tako težavno

smerjo, ki sva jih plezala poleti. Lahek, skrotast teren se je izkazal zaledenel in zasnežen nevarnejši od marsikaterega previsa. S klini nisva mogla šteditі, zabijala sva v vsakem raztežaju. Kmalu sva uvidela, da plezava veliko bolj počasi, kot sva računala v dolini. Ob treh popoldne sva prišla šele na zasnežen glavič v prvi petini stebra. Tu sva si na zložnem privoščila kratek počitek in se ozrla za tovariši, ki sva jih med plezanjem izgubila iz oči. Zagledala sva jih globoko pod nama pri sestopu. Kasneje sva izvedela, da jih ledeni skok ni pustil naprej. Verjetno bi bilo tudi za naju bolj zdravo, če bi bila tisti trenutek že na varnem. Dan se je nagibal in uvidela sva, da do noči ne bova iz stene. Pobrala sva vrv in plezala naprej. Če sva že morala bivakirati, sva hotela čim višje. Ob šestih se je popolnoma stemnilo in v zavetju velikega previsa sva si izbrala prostor za bivak. Pojedla sva zadnje kocke sladkorja in se pripravila za mrzlo noč. Sede na zviti vrvi sva čakala jutra. Ker sem imel nogavice premočene, sem sezul čevlje in bose noge zavil v srajco. Dvanajst dolgih ur sva sedela v mrazu pod ničlo in čakala, da se zdani. Ob štirih zjutraj je začelo snežiti. S skrbjo sva gledala, kako se je kopičil sneg na najinih vetrovkah. Snežilo je do šestih, ko se je pokazala v tuljenju vetra svežo pobeljena stena. Snežni vrtinci so plesali po vesinah. Prizor je bil veličasten, toda ta čas sva imela druge skrbi. Duh otrpne in lepote se zaveš šele kasneje, ko zbledi v spominu kruta neposrednost dogajanja.

Prav dobro sva vedela, da je nad nama še 500 m sveže zasnežene stene. Brez hrane in šatorske vrče si nisva smela privoščiti v strahotnem mrazu nobenega bivaka več. V takem stanju, bi pomenil najino usodo. Hitela sva. Brez konca se je dvigala stena nad nama. Prsti so se lepili na skalo, toda rokavic nisva mogla rabiti.

Šele ob treh popoldne sva stala po 33 urah bivanja v steni na Plemenicah. Odločila sva se za sestop preko Doliča, ker Bambergova pot, ledena in zasnežena, zaradi pozne ure ni prišla več v poštev. Do noči sva prišla ravno do zaprte koče na Doliču. Sprijazniti sva se morala z dejstvom, da ta večer še ne bova jedla, niti sedela v topli izbi. Noč na prostem naju ni mikala, v kočo sva prišla skozi okno. V zasneženi kuhinji sva našla staro moko. Od nedelje sva bila tešča, zato sva si skuhala iz nje nekaj lepilu podobnega. Bilo je ogabnega okusa, toda vsaj toplo. Kočevar je pojedel tri žlice, meni se je po prvi uprlo. V dremavici sva preživela noč. V kuhinji je bilo mraz, da so nama ponoči zmrznili čevlji.

Lačna, da sva se kar opotekala, sva sekala drugo jutro stopinje po poti na Luknjo. Torek opoldne sva stala na prelazu. Vedela sva, da sva igro dobila, saj naju je od ljudi in hrane ločila le še zložna pot po dolini Vrat.

Po tridnevnem bivanju med ledom in snegom, sva se vračala spet med ljudi. Sonce je toplo sijalo in tu, v dolini Vrat, so sredi ovele gorske trave poganjale prve pomladne rožice. Svetlikale so se luže na blatni poti, midva pa sva šla molče in srečna. Na Turkovi planini sva se zadnjič ozrla nazaj.

Ob štirih popoldne sva kar padla v stanovanje gorskega vodnika Janeza Brojana v Mojstrani. Bil je ravno pustni torek in na mizi je stala skleda krofov...

Slednjič sva vstala od mize. Bila sva druga človeka, od dveh zgaranih alpinistov, ki sta pred urami od lakote zobala borove iglice, je ostal le spomin. Prijatelju Janezu in njegovi soprogi sva še danes hvaležna.

Ponoči sva bila že v Ljubljani. Kočevar je zaspal kar na klopi pred kolodvorom, sam sem pa doma sila pobožno lezel v svojo postelio.

Tehnični opis

Jugov steber sta leta 1932 poleti prvič preplezala Pavla Jesih in Gostiša Milan, ki sta mu dala tudi ime. Smer sta ocenila izredno težavno. Do najinega zimskega vzpona je bil steber v sedemnajstih letih le trikrat ponovljen. Midva sva rabila zanj 33 ur plezanja vključno z bivakom, poleti rabiš za isto smer 5—6 ur. Klinov sva zabila okoli 50. Od teh sva jih okoli 16 pustila v steni. Plezala sva z enojno vrvjo in v vibramkah, ki so po najinem mnenju za take ture najprimernejše obuvalo v kombinaciji z derezami. Steber so najini tovariši iz odseka v letošnjem poletju ponovili 16 krat. Eno ponovitev so izvedli kranjski alpinisti, ki so se smatrali za upravičene, da poberejo kline, ki sva jih pustila pozimi v stebru. Najin vzpon je silno otežkočil nov sneg v noči od 27.—28. II. Ocena težavnosti v razmerah, kot sva jih imela midva izredno težavno s skrajno težavnimi mesti ter ogromen napor in tveganje, ki se ne da primerjati z nobeno poletno smerjo.

Plezala dne 27. in 28. februarja člana AO Ljubljane

Zupan Franc in Kočevar Radivoj.

Pavel Kunave

TRIGLAVSKI LEDENIK V AGONIJI?

Zanamcem smo dolžni sporočati, kakšna je bila domovina v času našega življenja. Zamerili bi nam in očitali malomarnost, če ne bi opisovali tudi take pojave, ki izpreminjajo podobo dežele in pokrajine. Med te spada gotovo tudi Triglavski ledenik ali Zeleni sneg, o katerem smo že lani poročali, da se je v zadnjih petdesetih letih zelo izpremenil. Po Penck-Brücknerjevi teoriji, temelječi na opazovanjih v Alpah ter na starih, četudi ne natančnih sporočilih, bi se moralo silno nazadovanje ledenikov v zadnjih desetletjih že ustaviti. Ledeniki bi morali začeti zopet napredovati in se debeliti, podoba visokih gora posebno nad ločnico večnega snega bi morala postajati tudi poleti bolj zimska — a

nič tega. Leta 1948 se nam je nekoliko obujalo upanje, da bo upadanje ledenikov prenehalo. Bilo je mnogo padavin in velika snežišča so ležala tudi pri nas globoko v poletje na planinah. Poleti je večkrat snežilo in hud mraz v višavah je tudi v poletnih mesecih od časa do časa ustavil tajanje snežišč in Triglavskega ledenika, kjer nas je v zadnjih letih tako bolelo živahno žuborenje potokov. Kakor da bi odtekala kri ledeniku, ki se je strašno skrčil in stisnil pod stene Malega in Velikega Triglava!

Naraščanje ledenika zaradi velikih padavin se predlanskim 1948. ni dalo natančno ugotoviti, ker pri ledenikih traja pač več let, preden se prirastek pozna. Baje pa se je mali ledenik pod severno steno Skute in Rinke lani vendarle zopet spojil s spodnjimi snežišči, vse zaradi velikih snegov pozimi in pomladi leta 1948. Tako smo torej upravičeno pričakovali, da bo zima leta 1949. prinesla zopet nov prirastek snežiščem in ledenikom ter zakrila velike rumenorjave lise, ki so se v zadnjih desetletjih tako silno razširile po naših visoko ležečih podih in pod stenami.

Toda minula zima leta 1949. je prinesla veliko razočaranje, ne samo velikim množicam smučarjev, temveč tudi nam, ki smo pričakovali, da se bodo okrepili ledeniki, da se bodo olepšale gore z bleščečimi snežišči, in predvsem, da ne bo več hiral naš ledenik na Triglavu. Zima nas je pustila na cedilu. Stari ljudje ne pomnijo tako suhe zime, kakor je bila konec leta 1948. in v začetku leta 1949. Pomanjkanje snega je oviralo spravljanje lesa iz gozdov in sena z gorskih senikov, saj večjidel zime niti za sani ni bilo dovolj snega. Le po redkih metežih so strme stene in pobočja izginila v tako debeli plasti snega, da ni bilo videti pečine. Potem pa so se kmalu pokazala rebra. Tistih silnih množin snega, pod katerimi sicer tonejo planine pozimi, ko koče komaj še gledajo iz več metrov debele odeje in se šibe strehe pod belim, debelim bremenom, ni hotelo biti in pomlad je našla gore brez večjih zalog za poletje.

Zimski in pomladni snegovi so pomembnejši, kakor smo sicer vajeni misliti. So velikega gospodarskega pomena. V visokih gorah Centralnih in Zapadnih Alp pomenijo veliki ledeniki in širna snežišča neizčrpno zalogo vode. Čimbolj sije sonce poleti, čim lepše je vreme, tem bolj se tajajo ledeniki in snežišča in se polnijo reke, z njimi vred pa turbine velikih elektrarn, ki jih je človek postavil ob njih. Zato te reke — tudi Drava — ne trpe pomanjkanja vode in imajo le takoimenovani zimski minimum. Pri nas pa je drugače. Naše gore niso tako visoke, da bi imele velike ledenike in v njih velikanske zaloge vode za poletje.

Kljub temu pa se množina pozimi in pomladi zapadlega snega pozna še dolgo v poletje tudi v naših rekah, torej posebno v Savi in Soči in njihovih gorskih dotokih, posebno v Bistrici, Radovni, Pišnici, Kokri in Kamniški Bistrici. Dokler se snežišča v gorah drže, se pod vročim soncem poleti z njimi hranijo reke. Šele ko konec meseca julija in avgusta velika snežišča izginejo, začno hitro usihati reke. Nastane poletni minimum. V naših gorah ostanejo le manjša snežišča, ki počakajo nove zime. Večje množine snega in ledu so imeli samo Triglavski ledenik,

manjši ledenik pod Skuto, veliko snežišče pod Prisojnikom, ozebnika pod Jalovcem in Rinko ter druga snežišča v senci največjih gora. Silni plazovi so ta nabirališča posebno pomladi znova napolnili in oskrbeli s takimi množinami snega, da so vztrajala do nove zime, včasih pa so jih hude zime z mnogimi padavinami in, če je sledilo hladno, oblačno poletje, vedno bolj povečavale.

Toda kakor smo že povedali, v zadnjih desetletjih ledeniki in snežišča močno nazadujejo. To naj bi bilo v skladu petintridesetletne periode napredovanja in nazadovanja ledenikov. Za zdaj pa ta perioda ne drži in nazadovanje se noče ustaviti. Premalo časa človek preizkuša dognanja znanstvenikov na tem polju. Morda se bo pokazalo, da je doba pet in trideset let le srednja doba, povprečna doba, in da morejo trajati nekatere dobe zdaj več, zdaj zopet manj let. Podobno je pri opazovanju sonca, kjer se je po dvestoletnem opazovanju tudi ugotovila poprečna doba naraščanja in upadanja množine sončnih peg, ki traja povprečno 11 let, se more včasih podaljšati na sedemnajst let, pa tudi skrčiti na sedem let. Mogoče je torej, da bo trajalo to upadanje tokrat več kakor 35 let in da bo šele nato nastopila perioda večjih padavin, hladnejših poletij in s tem v zvezi naraščanje ledenikov.

V tem primeru pa bi utegnilo biti za Triglavski ledenik usodno. O tem smo se prepričali v letošnjem poletju, ki je sledilo suhi zimi. Velikanska snežišča v naših Alpah so povsod izginila ali se skrčila v prav neznatne ostanke. Celo obsežna snežišča na Jezerih pod Oltarji, silna snežišča v Martuljku, pod Škrlatico in drugod so malone popolnoma izginila, ker ni bilo običajnih plazov. Še celo veliko snežišče v dnu Zadnjice v Trenti se je stajalo. Tudi Triglavski ledenik ni dobil hrane s sten Malega in Velikega Triglava. Ko je sonce doseglo proti koncu pomladi in v začetku poletja 1949. zadostno višino, so pod njegovimi žarki plasti zimskega snega hitro kopnele in pokazala so se silovito razdejana in razjedena tla v kotlini med Severno steno in masivom Triglavskega vrha. Kdor je dalj časa bival v taki okolici Triglava, da je pregledal vso kotlino, se je tesnobno vpraševal: Kako daleč bo seglo to tajanje — kje se bo ustavilo — kje bo letošnja meja ledenika? In v avgustu se je pokazal ledenik do skrajnosti gol, skromen in stisnjen tja med golo Glavo nad Steno in med masiv Triglava. Pokazalo se je, da je od nekdanje velikosti pred približno štiridesetimi leti ostala le še ena četrtina kotline med Kredarico, Steno in Triglavom, pokrita z ledom. Od Kugyjeve police se je umaknil ledenik skoraj za polovico svoje širine nazaj proti Kredarici, a tudi od tam se je odmaknil daleč od steze na Mali Triglav. Od severnega dela nad Steno je ostalo le nekaj manjših krp, največja od njih malo odmaknjena od Male Črne stene poleg Slovenskega stebra. Tudi jugozahodno nad severovzhodnim koncem Kugyjeve police je ostalo nekoliko krp, ki pa so bile tako zasute z zapadnim kamenjem, da jih je le poznavalec mogel še pripisati ostankom nekdanjega, tam zelo debelega ledenika. Posebno jasno so se pokazale krpe na severovzhodnem delu kotline, če je nekoliko snežilo, kar se je meseca avgusta nekajkrat zgodilo, kajti tedaj se je sneg na mrzlem ledu takoj

prijel, med tem ko se je na sosednjih skalah še topil. Pa tudi ko je sonce stopilo tanko plast svežega snega, je na ledeniku in njemu pripadajočih krpah in snežiščih še kak dan dalj obležal, da se je vse posvetilo v nekdanji gloriji.

Vseh pripadajočih krp in snežišč na pobočju, ki ga je pred štiridesetimi leti strnjeno pokrival ledenik, sem naštel 27, in sicer v kotlini razprostirajoči se od sedla med Kredarico in Ržjo, od tam do vzpetine južno od izhoda poti čez Prag, dalje med Severno steno, Triglavom in sedlom med Kredarico in Malim Triglavom. Všteta seveda niso gnezda snega, ležeča v globokih prepadih v navpičnih jamah v dnu sedaj gole ledeniške kotline. Ledenik sam pa je kazal po več dolgih razpok na svojem najstrmejšem delu na severni strani. Pod njim, t. j. na njegovem širokem spodnjem koncu so zevale velike odprtine med ledom in skalo. Tam je prižuborel marsikateri ledeni vir, ki ga je napajal tajajoči se ledenik, na dan. Po vsem ledeniku je v vročih dnevih žuborelo in voda je v številnih razpokah odtekala v notranjost in izginjala v strašno razjedenih skalnih tleh. Požirale so kri ledenika, ki je pod sončnimi žarki gineval. To žuborenje je prenehalo le v mrzlih nočeh in v dnevih, žal zelo redkih, ko je snežilo. Vse okoli njega se je razprostrla neznansko gola, razjedena in nazobčana puščava. Tam, kjer se je ledenik nekoč hitreje pomikal, so bila gola skalnata tla, izstružena in gladka; drugod so zopet zevale globoke razpoke vseh velikosti in med njimi grebeni in špice, ostre tako, da bi se lahko ob njih obrezal in nasadil. Tam, kjer se je ledenik nekoč končal, so bile mestoma male groblje ali morene. Kjer se je ledenik že pred desetletji umaknil, so se v tej grozni puščavi naselile nežne cvetice. Seveda le tu pa tam in po nekaj cvetov sredi gole, razjedene skale in sredi kršja, pa vendar dokaz žilavosti življenja, ki kljub najneugodnejšim pogojem izkuša zavzeti kraje, še pred nekaj leti pokrite z ledom.

Tako torej naš Triglavski ledenik še nazaduje, in če se bo Penck-Brücknerjeva petintridesetletna perioda hudo podaljšala, da bi se iz še ne pojasnjenih vzrokov kaj malega izpremenilo v našem podnebju, potem je usoda Triglavskega ledenika zapečatena. Upajmo pa, da se to ne bo zgodilo, a vsako leto naj bi se vestno zasledovalo, beležilo in risalo vse, kar se godi na Triglavskem ledeniku.

oš Župančič

PLANINSKE NESREČE V LETU 1949

Planinstvo mora služiti delovnim ljudem in jim večati delovno zmogljivost. Alpinizem pa mora služiti mladim kadrom in jim krepiti umske in fizične sile.

Naše planinstvo je v kratki dobi s pomočjo ljudske oblasti postalo prva množična oblika naše ljudske fizkulture.

Alpinizem pa dviga borbeni duh mladih kadrov in jih usposablja za alpinske činitve, ki so možne samo pod sistematičnim vodstvom socialistične družbene ureditve.

Dosegli smo množične uspehe v planinstvu in vrhunske v alpinizmu. Naši delovni ljudje čutijo potrebo, da se v gorskem svetu spočijejo in naberejo novih moči, s katerimi nato udarniško pristopajo k uspešnemu doseganju in preseganju vseh planskih obvez. Mladi alpinski kadri pa so uspešni in zmagoviti v vseh stenah naših gora in zmagujejo najtežje smeri.

Gore nikakor ne smejo postati grobnica naših delovnih ljudi, kajti vsakogar izmed njih manjka v naših delovnih brigadah. Čuvati in bedeti moramo nad mladimi ljudmi, od katerih domovina terja in pričakuje velike delovne zmogljivosti.

Gorski reševalci nikakor ne smejo postati grobarji naših ljudi. Ti gorski reševalci so v preteklem letu do vseh potankosti spopolnili svojo organizacijo v obveščevalnem pogledu in v sposobnosti pravilnega in pospešenega tehničnega reševanja. So predani čuvarji naših gora. Svoje tehnično in sanitetno znanje bodo spopolnili do take višine, da bodo sposobni reševati v najtežjih stenah in pravilno dajati prvo pomoč. V preteklem letu so organizirali za svoje spopolnjevanje dva zbora reševalcev, na katerih so pregledali pomanjkljivosti svojega dosedanjega dela in nakazali potrebe, kako uspešno pristopiti k izboljšavam, nujno potrebnim za varnost gornikov.

V preteklem letu so morali 38 krat reševati v resnih primerih. Od vsepovsod so prihajali klici na pomoč. Reševati so morali na Uršlji gori, na Konošici, Okrešlju in na Brani, klicani so bili na pomoč na Krvavec in Veliki Zvoh, reševali so iz Košute in Storžiča. Izvršili so uspešno akcije v Koritnici pod Mangrtom, v Jalovcu in Komni, Martuljku. Požrtvovalni reševalci so predano in vestno izvršili svojo nalogo in dolžnost. Nesreče so se pripetile tudi v ostalih federalnih republikah, dve naši

Reševanje z Gramingerjevim sedežem

tovarišici sta preminuli v Bosni na planini Prenj, tovariš iz Reke se je smrtno ponesrečil v Durmitorju. Prav zaradi teh planinskih nesreč v gorstvih bratskih ljudskih republik so gorski reševalci Slovenije pokrenili akcijo, da se gorska reševalna služba organizira tudi na ogroženih sektorjih drugih ljudskih republik. Kajti namen gorske reševalne službe je pravočasno preprečevati planinske nesreče.

Ako hočemo pospešiti zdravo rast našega planinstva in še prav posebej našega alpinizma, moramo z vso resnostjo pristopiti k sistematični in pravilni vzgoji alpinistov.

Gore ne priznavajo polovičarstva niti diletantizma, celega moža hočejo z resničnim navdušenjem in borbenim hotenjem, ki se ne omaje že pri prvem neuspehu. Planinstvo in alpinizem potrebujeta dolgotrajne in resne šole ter vzgoje. S samo srečo se v gorah ne opravi ničesar. Moment tekmovanja v gorah ne sme igrati prvenstvene vloge in ne sme nadkriljevati etičnega momenta; priznavamo tekmovanju pozitivno svojstvo, saj poživlja in krepi polet. Nikdar in nikoli pa ne smemo dopustiti, da bi

mladi kadri prehitevali svoj razvoj in bi z nepravimi odnosi do samega sebe in gora nepravilno usmerjeni prihajali v gore. Planinstvo in alpinizem nikakor ne smeta biti samemu sebi namen. Pravilno usmerjenim gornikom odpirajo gore vsa vrata in jim odkrivajo vsa svoja brezmejna bogastva. Slab je alpinist, ki prezira velike uspehe naših prvih alpinistov. Žalostno bi bilo, če bi nas zanamci ne prehiteli. Planinstvo v socialistični družbeni ureditvi mora nenehoma napredovati. Alpinisti se morajo zavedati, zakaj sploh hodijo v gore, zakaj se krepe in usposabljajo v brezkompromisni borbi s steno nad prepadi.

Spričo številnih množičnih uspehov in vrhunskih činitev moramo z združenimi močmi in najboljšimi prijemi odstranjevati vzroke planinskih nesreč. Številni alpinistični odseki in vsak posameznik, kateremu je količkaj do zdrave in nagle rasti našega gorništva, mora z najboljšimi prijemi vzgajati naše gornike v prave kulturne in borbene fizkulturnike.

Z gora moramo za vsako ceno odstraniti nezdrave pojave pijančevanja, diletantizma, domišljavosti in vse drugo, kar bi utegnilo izmaličiti prave vrednote gorništva.

Planinske nesreče so tako številne, njih vzroki tako različni, da bi bilo potrebno te planinske nesreče malo temeljiteje analizirati in povedati zaključke, da bi se v bodoče preprečile.

Prva planinska nesreča v pretekli sezoni se je pripetila tov. Mlakarju Francu in Vavpotiču, ko sta slabo opremljena v strupenem decembrskem mrazu plezala severno steno Razorja. Zaradi nezadostne izvežbanosti in pomanjkanju čuta orientacije sta bila primorana bivakirati v steni od 25. na 26. december 1948. leta. Vavpotič je odnesel zdravo kožo, strašno pa je moral to dejanje obžalovati Mlakar, kateremu sta zmrznili obe nogi in so mu jih pozneje v bolnišnici v stopalu odrezali.

Prvi dan novega leta 1949 je bila nesrečna Slokan Zvonka iz Ljubljane, ki si je pri smučarski turi na Planini na Kraju zlomila levo nogo visoko v stegnu.

Zagrebški alpinisti Belačič, Rak in Kivač so kljub nepoznanju zimskih razmer na Bambergovi poti tvegali pristop v dneh od 26. do 29. januarja. To nepremišljeno dejanje, za katerega niso bili sposobni, se je kruto maščevalo nad njimi. Bivakirati so morali na poti petkrat v najtežjih viharnih okoliščinah. Kivač je poslednji dan popolnoma obnemogel in so ga našli reševalci oslabljenega v Kotu, Belačič Drago pa je dobil močne ozebline na rokah in nogah, kar je zapustilo občutne posledice. Take ture so nedopustne in govore o nepravilni usmerjenosti alpinistov. Narava se prekruto maščuje nad vsako površnostjo in polovičarstvom.

V času ugodne smuke se dogajajo smučarske planinske nesreče, ki pa na srečo niso tako resnega značaja. Pač pa je potrebno priporočati smučarjem, da so tudi sami malo bolj tovariški do svojega tovariša in mu v mejah možnosti pomagajo; priporočljivo bi bilo, da se tudi smučarji sami seznanijo čim prej z osnovnimi načini reševanja in pravilnimi prijemi dajanja prve pomoči.

9. februarja se je na Vršiču na smučarski turi ponesrečil tečajnik Beranič Vlado; zlomil si je levo nogo v stegnu.

Takoj naslednji dan 10. februarja je bil nesrečen tečajnik istega tečaja Keršan Stojan, ki pa si je spahnil levo nogo.

Večja, skoraj smrtna nesreča, se je pripetila 12. februarja Klajndinstu Ivanu iz Tržiča na Storžiču zaradi nepravilne hoje z derezami. Dobil je več resnih ran po telesu in težke rane na lobanji.

Od 13. do 17. februarja so reševalci izvedli poizvedovalno akcijo za Rodino Doretom, ki je odšel v neznano smer. Iskanje je bilo neuspešno kljub velikim stroškom in naporom. Pogrešanec se je sam vrnil domov. Tako početje nekaterih gornikov je vsekakor nepravilno; potrebno je doma svojcem ali znancem nakazati smer svoje ture, napovedati je treba čas vrnitve. Vse negotovosti in netočnosti obremenjujejo poslovanje gorske reševalne službe.

Prva smrtna nesreča se je v preteklem letu pripetila Zupanu Jožetu iz Kranjske gore pri smučanju; bil je odličen smučar in je tvegal preoster smuk. Tik pred Erjavčevo kočo ga je v protistrmini vrglo na hrbet, padel je na korenino in si prebil spodnji del hrbtenice. Še preden so ga reševalci utegnili pripeljati v Kranjsko goro do zdravnika, je na poti umrl.

Dne 27. februarja se je pod Jalovčevim ozebnikom na poledenelem snegu nabodel na smučarsko palico odličen smučar Kokalj Stane in pri tem zadobil težke notranje poškodbe, za katerimi je pozneje dne 25. avgusta v bolnici preminul.

Dne 3. marca se je pri smučanju v planini Laz ponesrečila Končar Milica iz Ljubljane; zlomila si je levo nogo in levo roko, posledica poledenelega snega in neznanja.

Kljub temu, da so bile v pretekli zimi izvršene vrhunske činitve naših alpinistov v zaledenelih in zasneženih stenah, je bilo planinskih nesreč zelo malo. Iz tega sledi, da so naši alpinisti dozoreli za take vrhunske alpinske činitve, da imajo pravilen odnos do vseh nevarnosti gora in pravilno pristopajo k podvzemanju najtežjih vzponov. To leto so bile preplezane številne najtežje naše smeri. Ti uspehi uvrščajo naše vrhunske alpiniste med najuspešnejše alpiniste v Evropi. Čas bi že bil, da bi se dala možnost našim najboljšim alpinistom pomeriti se s stenami in alpinisti svetovnega kova v gorah Centralnih Alp.

Tudi v severni steni Špika so se borile naveze. V dneh 4. in 5. marca sta plezala v viharnem vremenu Dibonovo smer v severni steni Špika tov. Blažej Janko in Savelj Marjan. Uspešna alpinista sta morala v steni bivakirati. Strupen mraz, vihar in nezadostna obleka sta terjala hude posledice, še prav posebej za mladega in veliko obetajočega Blažeja Jankota, kateremu sta zmrznili obe nogi in je bila potrebna amputacija.

Poglavje nezadostne opreme se mora nujno rešiti, ako hočemo uspešno napredovati tudi v snegu in ledu, kar daje edine in največje možnosti za napredek našega vrhunskega alpinizma. Tako naporna pa-

noga telesne vzgoje, kakor je prav zimska alpinistika, zahteva izrednih zmogljivosti. V bodoče nikakor ne smemo več dopustiti, da bi se borili naši najboljši v stenah z ledom in mrazom nezadostno opremljeni. Pristopiti moramo v bodoče resno k reševanju teh perečih problemov.

V iskanju svobode in zaposlitve v socialistični Jugoslaviji se je v dneh 8. ali 9. marca smrtno ponesrečil italijanski delavec Fogliarini Gino iz Genove, ko je hotel priti preko meje iz Italije v Jugoslavijo na sektorju med Jerebico in Črmeljsko špico pod Mangartom.

Smučarska tura, katero je izvršil Sušelj Rajko s tovariši preko Presedlaja na Korošico je na poledenelem snegu in zaradi nenakovanih čevljev zahtevala njegovo smrt. Zdrsnil je 300 m in pri padcu je dobil težke notranje poškodbe in smrtne poškodbe na lobanji. Smrtna nesreča se je pripetila 13. marca 1949.

Smučar Marcelja Davorin je bil nesrečen na Kukovem sedlu na Komni 26. marca; pri smučanju mu je spodrsnilo na poledenelem snegu, posledica: zlom desne noge v členku.

2. aprila so morali reševalci reševati smrtno ponesrečenega Mačka Franca na Okrešlju. Nezadostno opremljen in nevarovan je prečil nevarno severno snežišče Brane samo z eno derezo, drugi čevelj je imel smučarski in nenakovan. Vzrok nesreče: neprevidnost in pomankljiva oprema.

Takoj naslednje dni je bil znova nesrečen na istem nevarnem snežišču, kjer se je pripetilo že toliko planinskih nesreč, Pirc Jože iz Kamnika. Pri sestopanju z Brane si je poškodoval obe nogi v členku dne 6. aprila.

Da so tudi megle nevarne gornikom, bi nam izpričala Oset Pavla iz Celja, ki je v megli 9. maja padla preko skale na Uršlji gori in si pri padcu poškodovala kosti na nogi.

14. in 15. maja so reševalci izvedli poizvedovalno akcijo za mariborskimi mladinci, ki so odšli brez predhodnega obvestila v triglavsko pogorje. Velika skrb staršev in reševalcev je bila neutemeljena; mladinci so se po tavanju preko Praga in Staničeve koče sami skozi Kot vrnili domov. Lahko pa bi bili doživeli v meglah in v iskanju poti katastrofo. Ponoven dokaz, da je treba predhodno javiti smer potovanja in čas verjetnega povratka, da se v bodoče izognemo nepotrebnim skrbem, stroškom in naporom.

Ob priliki množičnega izleta celjskih dijakov na Titovo štafeto je nastopilo neurje; utrujenost in napor sta povzročila nesrečo Piano Jožetu 21. maja na poti od Sedmerih jezer proti Planini na Kraju; zvinil si je nogo v gležnju na zasneženi poti.

V maju mesecu so gorski reševalci zaman iskali Likar Borisa v vseh smereh triglavskega pogorja. Likar je neznano kam izginil brez sledu.

1. junija se je pripetila nesreča na Malih podih pod Skuto Govekarju Jožetu. Huda nevihta ga je prisilila, da je pospešil hojo in bežal proti zavetišču pod Skuto, med potjo pa je stopil v škrapo in si pri tem poškodoval levo nogo v kolenu in dobil več prask po glavi in telesu.

21. junija se je smrtno ponesrečil pri plezanju v severni steni Vršičev mladi alpinist iz Celja Lukman Edgar. Vzrok nesreče je pripisati kratkovidnosti in neizvežbanosti. Pri padcu je dobil smrtne poškodbe na lobanji.

V dneh od 18. do 22. junija je bila izvedena brezuspešna poizvedovalna akcija za pogrešanima bratoma Milanom in Norbertom Ojcel iz Kranjske gore. Preplezane so bile in pregledane vse stene v sektorju Pišnica, Mojstrovka, Planica, Jalovec.

9. in 11. julija so požrtvovalni reševalci zaman iskali pogrešane tečajnike »Litostroja« Cedilnika, Škodiča in Lajevca, ki so se zaplezali v ostenju Rokavov in bili prisiljeni bivakirati. Sestopili so sami.

Katastrofa, ki se je dogodila dvema mladina pripravnikoma AO Tržič 10. julija v Črnem grabnu Storžiča je zahtevala dve mladi smrtni žrtvi Cankarja Jožeta in Perka Edija. Bila sta mlada alpinista, ki sta se lotila pretežke plezalne smeri, vzrok nesreče verjetno neprevidnost in premajhna izvežbanost.

Pijančevanje moramo odstraniti z gora. To dokazuje primer Haderlapa Franca iz Mežice, ki je vinjen zaspal na robu prepada in se prevalil v prepad na Uršlji gori.

Prepovedano je uničevati planinsko floro. Tega se ni zavedala Rozalija Martinjak iz Reteč pri Škofji Loki. Trgala je prepovedano cvetje na južnem pobočju Velikega Zvoha, zdrsnila in pri tem dobila več resnih poškodb na telesu, rokah in nogah. Le sreči je pripisati, da je ušla smrti.

S smrtjo je plačal svoj pohlep po planinskem cvetju Avguštin Ivan, ki se je prav tako v južnem pobočju Velikega Zvoha 28. julija smrtno ponesrečil pri trganju planik.

Tudi Ribič Viktor iz Tržiča je moral 24. julija na Košuti plačati s smrtjo pohlep po planikah.

Reševalci so izvedli več poizvedovalnih akcij v mesecu juliju za pogrešanim Oblak Francem, ki je neznano kam izginil brez sledu. Poizvedovalne akcije so bile izvršene v Kinici in preko ostenja v smeri Prisojnika in Razorja preko Križkih podov in v Trento. Vse prizadevanje je bilo brezuspešno.

Neprevidnost, prehitevanje razvojne stopnje in prehitevanje na poti ni primerno in ni odlika pravega gornika. Tako ravnanje se je maščevalo nad Pošem Ludvikom 29. julija, ko je hotel prehiteti družbo na poti s Komne, zašel na prepad in pri padcu dobil lažje poškodbe.

Prav na istem mestu iz istih vzrokov pa je moral preminuti mladi pripravnik AO Škofja Loka Dolščak Slavko dne 7. avgusta. Pri prehitevanju na lepi poti mu je spodrsnilo in je pri padcu dobil smrtne poškodbe na lobanji.

Tragedija vsega našega planinstva pa pomeni v preteklem letu vremenski preobrat sredi poletja.

V Mali martuljški Ponci sta se smrtno ponesrečila dva mlada alpinista Eigner Ernest in Leskovar Vlado dne 16. avgusta.

Neizvežbana sta se lotila težke in orientacijsko nemogoče smeri. Slabo vreme, dež, vihar in sneg jih je prisilil k porazu. Obupana nista bila kos situaciji. Oba obnemogla in premražena sta umrla v stenah Male martuljške Ponce, še preden so jih utegnili reševalci rešiti.

O tej planinski nesreči bo spregovoril še medicinski izvedenec.

V istih dneh je doletela katastrofa tudi dve naši odlični alpinistinji sredi bosanskih gora v planinah Prenja. Vremenski preobrat, viharji, snežni meteži, nemogoča orientacija in oddaljenost v tujih gorah je izčrpala telesne in moralne sile Modic Adeli in Hribar Mariji iz Kranja. Obe sta umrli na dolgi poti zaradi izčrpanosti. Tudi o tej planinski tragediji bi želeli slišati besede medicinskega izvedenca.

Spričo planinskega razvoja v ostalih gorstvih širom po Jugoslaviji je bila to leto zabeležena tudi prva planinska nesreča v Durmitorju. V severni steni Sljemena se je smrtno ponesrečil 29. avgusta mladi alpinist iz Reke Josip Koman. Pri plezanju se mu je odkrušil prijem in je padel okoli 150 metrov. Obležal je s prebito lobanjo in ranjeno hrbtenico.

Nesposobnost in prehitevanje v razvoju sta dokazala mlada alpinista Babšek Mitja in Prosenc Miklavž, ki sta se z nezadostno tehnično in splošno opremo v jeseni lotila težke ture v severo-vzhodnem razu Jalovca. Oslabelost, nesposobnost in nezadostna oprema sta jima onemogočila preplezati skrajno težki izstopni previs v tej smeri. Morala sta bivakirati v steni dve noči, dokler jih reševalci niso rešili. Ta neuspeli plezalni podvig se je izvršil v dneh 13. do 15. oktobra.

Takoj v naslednjih dneh 16. in 17. oktobra so doživeli neuspeh v vzhodni smeri Jalovca (Hornova smer) mladi ljubljanski alpinisti. Morali so zaradi pomanjkanja tehničnega znanja, oslabelosti in slabe orientacije bivakirati v lahki smeri.

11. decembra se je pri smučanju na Vršiču v Rupah ponesrečil naš vrhunski alpinist, mojster v suhi skali, Blažina Saša iz Trsta. Zlomil si je levo nogo pod kolenom.

To je skromen pregled planinskih nesreč v letu 1949. Sprijazniti se moramo z dejstvom, da se naša planinska in alpinistična zgodovina piše nenehoma. Uspehi, ki so bili doseženi v zasneženih gorah, smeri, ki so bile preplezane, ko so bile ukovane v led in sneg, nam dajejo pravico, da se uvrščamo med vodeče alpinske kadre v svetu. Vse ponovitve najtežjih smeri v naših gorah dajo slutiti, da je naša linija v planinstvu in alpinizmu pravilna. Vse to so komponente, ki nam dajejo pravico in legitimacijo za odločen in uspešen poseg v stene Centralnih Alp. Treba je samo prave in načrtne vzgoje naših kadrov, ki so moralno in fizično sposobni činitev, o katerih si v preteklosti niti sanjati nismo upali. V cilju, da še pospešimo našo rast, pa moramo vsi pristopiti k vzgoji naših mladih, prihajajočih alpinskih kadrov, katerim moramo dati vse možnosti najboljšega razvoja. Oskrbeti jih moramo z odgovarjajočo opremo, zadostno kalorično hrano, prav tako pa jih moramo nenehoma tudi ideološko dvigati in jim dajati pravo linijo, ki jo mora zasledovati gorništvo v novi družbeni stvarnosti.

Uroš Zupančič

PEČAR JANEZ - BOBEK, BOROVŠKI VODNIK (ROJEN 29. I. 1862 - UMRL 3. XII. 1949)

Umrl je mož, kje tak je še med nami!

Ko so letošnjo jesen zagorcli zublji bukovja in se zagnali iz Krnice po robeh visoko pod skale Ruse peči, Frdonj, Prednje in Zadnje glave, mimo Skednjev, vse do zlatih osamljenih mecesnov-viharnikov na Gamzovi Riži, se je nekaj v starem Bobku, ki je nosil že 88 križev, premaknilo. Slane so požgale poslednje rože. Žareče Bobkove oči, oči strastnega divjega lovca in klasičnega gorskega vodnika niso več tako strastno in mladostno žarele. Vroča kri se ni več tako burno pretakala po žilah.

Stari Bobek, borovški gorski vodnik, spada med ljudi, ki so dajali znati, da so mu mladostne sile pošle, da so mu pošle tiste sile, ki so ga gonile in nosile po vseh tokavah, robeh in strugah visoko v ljubljene borovške gore. Bobku je bilo tesno in mučno ob tem žalostnem spoznanju. Moral je iskati v svojem 88 letu prvič pomoči pri zdravniku, prvič je moral v svojem dolgem življenju izdati dinar za zdravila. Vsa leta do tedaj ga je zdravila lovska strast, ga je krepil svež gorski zrak, zelišča nabrana na skalnih policah in tesnih okrajkih nad prepadi, topla gamzova kri pa mu je bila sladek in zdravilen napoj.

Stari Bobek, borovški gorski vodnik, spada med ljudi, ki so dajali močan takt našemu klasičnemu planinstvu in ga uvrščali s svojimi vrhunskimi dejanji na častno mesto v planinstvu vse Evrope.

Izšel je iz tiste druščine bohinjskih Kosov, Koroščev in Škantarjev, ki so osvajali in osvojili ponosni vrh Triglava z juga. Bil je tovariš Mojstrančanom Skumavcu-Šmercu, Vahici, Grogi, Požgancu, Urbasu in Šimencu, ki so naskakovali družno s Trentarji Bergincem, Moto in Pavrom ter Špikom-Medvedom na čelu skalne velikane ponosnih Julijcev doma in daleč na zapadu, kjer se jim je pridružil še slavni Ojcinger. On, Bobek, je bil najbolj podjeten in najboljši med Borovci Korobidljem, Rebekom in Kravanjo.

To so ljudje, ki so skupaj Bosom v Kamniških planinah, postavljali naše gorništvo na pravo linijo — ljudskega gorništva. Bili so to gorniki iz ljudstva, ki ima vso pravico, da spozna lepoto in veličino planinskega sveta.

Bohinjci so uspešno naskakovali Triglav z juga, Mojstrančani so bili skupaj s Trentarji uspešni na severni strani. Bos je osvajal Kamniške planine, Borovci-Kranjskogorci pa so bili kralji gora med Prisojnikom, Razorjem, Škrlatico in ponosnim Špikom. Izbrali so si najlepši delež,

to je svet, ki po svoji mogočnosti in pestrosti pač zasluži vse priznanje tudi najbolj razvajenega ljubitelja gora. Starega Janeza Pečarja-Bobka opazimo med njimi na prvem mestu. Vsi so bili mojstri plezanja, ki so se uspešno uveljavljali v Vzhodnih in prav tako tudi v Zapadnih Julijcih, kjer si je Paver postavil večen spomenik v severni steni Poliškega Špika, ko je reševal situacijo v tako imenovanem »Passo d'Ojzinger«, ki bi se moral po vsej pravici imenovati le »Prehod Pavra iz Trente«, gorskega vodnika, prvaka nad vsemi.

Vsi ti ljudje so služili svoji domovini in slovenskemu gorništvu. Pionirji so našega planinstva. Močni in trdni so bili; skoval, prekalil in izoblikoval jih je planinski svet. Rekrutirali so se iz stezosledcev in strastnih divjih lovcev. Krasila jih je velika skromnost in srčnost. Vse te lastnosti so jih usposabljale za velika in častna dejanja.

Bili so zvesti vodniki vsem »gospodom« od Willonitzerja in Hacqueta preko Franta, Čermaka in Dvorskega vse do dr. Kugyja — kralja Julijcev in dr. Tume, vseh, ki so z njihovo pomočjo nabirali sami sebi prvenstvene lavorike in kazali vsem poznejšim rodovom pot v lepoto in koristi gorništva.

Janez Pečar-Bobek si je med njimi vsemi v stenah in na grebenih naših gora postavil trajen spomenik. Močan in trden, uklesan v večno skalo prekrasnih borovških gora. Pokazal je vedno in povsod celega moža z resničnim navdušenjem. Kot prvi je pristopil pozimi 25. decembra 1905 na Prisojnik, utrl si je prvenstveno pot skozi Prisojnikovo okno, vodil je uspešno reševalce že leta 1909 v severno steno Škrlatice, bil je »ognjeni mož« v Križki steni.

Letošnjo jesen je začutil, da mu je potekla življenjska nit. Žalostno je zrl v svoji nemoči na ljubljene robe. Solzne so bile oči. Gotovo so mu spomini uhajali nazaj v dni, ko je v mladostni zagnanosti kot strasten divji lovec zasledoval divjad ali ko je v življenjski dozorelosti postal kralj borovških skalnih špikov. Storilo se mu je grenko, legel je utrujen od življenja ...

Tiste prve dni letošnjega decembra so bile gore zastrte z meglami in oblaki. V gorah so vladale mečave in po grebenih je jezdil leden zimski veter.

Na večer 3. december, še preden je legel mrak na borovško vas, so skalni velikani zažareli v škrlatnih žarkih večernega sonca.

Škrlatni zublji na zasneženih robeh Prisojnika, Razorja in Škrlatice so zagoreli v pozdrav umirajočemu življenju starega Bobka. Gore so se poslavljale od človeka, ki jih je najbolj predano ljubil in so mu naklonile bogat delež.

Na stečini Gamzove Riže, spodaj na Mizicah in v Travnem brdu se je ustavila močna tropa črnih gamsov, pod Zadnjo Glavo, v Skednjih in na Prednji Glavi so zalajali srnjaki, pod Ruso pečjo in v Frdonjah ter v Lipnici so se spreleteli divji petelini-ruševci in se sproščeno dvignili visoko v Veliko Dnino.

Tako je bilo tisti večer, ko je umiral v Kranjski gori gorski vodnik Janez Pečar-Bobek v svojem 88 letu.

IZ POROČILA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
za III. tromesečje 1949

Zap. št.	PD	Skupno članov	Delavci	Dijaki	Delav. mlad.	Alp. priprav.	Udarniške ure	Masov. izleti
1.	Ajdovščina	195	30	20	28	—	1468	2
2.	Bohinj	304	123	5	31	7	—	1
3.	Bovec	55	13	2	11	—	—	7
4.	Celje	2200	459	970	92	33	5038	64
5.	Cerkno	326	137	59	11	—	4382	3
6.	Domžale	860	278	309	99	7	—	—
7.	Mojstrana	284	77	32	30	4	94	4
8.	Gorje	537	187	106	34	9	600	2
9.	Gozd Martuljek	v III. tromesečju društvo ni obstajalo						
10.	Hrastnik	565	213	36	91	25	2924	8
11.	Idrija	721	179	95	20	—	1892	11
12.	Ilir. Bistrica	142	22	13	—	1	592	—
13.	Javornik	419	318	29	—	—	—	—
14.	Jesenice	1250	1176	74	—	29	10306	8
15.	Jezersko	129	21	4	21	8	—	—
16.	Kamnik	711	375	76	12	19	—	—
17.	Kranj	1616	438	485	—	26	9467	3
18.	Kranjska gora	200	150	—	—	—	—	—
19.	Krško	361	12	79	14	—	—	—
20.	Laško	173	26	19	4	—	1175	—
21.	Ljubljana	10446	363	3899	114	58	7300	26
23.	Medvode	2964	429	869	39	»4	5927	11
22.	Maribor	103	46	1	9	—	—	1
24.	Mežica	238	85	7	65	—	972	3
25.	Novo mesto	199	8	30	—	—	1357	—
26.	Poljčane	141	9	12	—	—	250	—
27.	Postojna	419	43	167	15	10	3000	—
28.	Prevalje	393	102	35	—	26	—	—
29.	Radovljica	2000	1200	40	50	—	—	—
30.	Rateče Planica	76	32	3	—	3	406	6
31.	Ruše	293	60	200	—	—	300	—
32.	Slov. Bistrica	425	163	27	50	9	2890	2
33.	Slov. Gradec	468	10	120	12	—	512	4
34.	Št. Peter na K.	85	1	—	5	—	—	2
35.	Tolmin	59	19	—	—	—	—	—
36.	Trbovlje	1154	317	124	228	17	723	34
37.	Tržič	680	250	114	93	44	8985	—
38.	Vuzenica	144	18	7	—	—	—	—
39.	Velenje	200	200	—	—	—	—	—
40.	Zagorje	330	120	19	8	—	—	—
41.	Žerjav	247	102	15	21	—	9649	27
42.	Nova Gorica	276	24	57	55	—	—	8
43.	Škofja Loka	446	90	75	49	15	1890	—
		32834	7925	8234	1311	374	82099	237

Foto Kovačič, Marib

Novo leto na Uskovnici

Foto Hudnik Stane, C

Okameneli zanos domovine...
(Pogled z Grebena)

zavaruje

IMETJE

poslopja in premičnine proti škodi zaradi požara, eksplozije, potresa, viharja, povodnji, useda zemlje, vlomske tatvine, steklo proti razbitju, posevke in pridelke proti škodi zaradi toče, poplave in viharja, živino za primer pogina in prisilnega zakola, blago med prevozom in prometna sredstva, zakonito dolžnost jamstva

OSEBE

za primer doživetja in smrti
proti posledicam telesnih nezgod

Državni zavarovalni zavod ščiti ljudsko imetje in s tem sodeluje pri socialistični preobrazbi našega gospodarstva. — Dviga življenjsko in kulturno raven delovnega človeka. — Pomaga pri izpolnjevanju nalog našega petletnega plana.

DRŽAVNO
PODJETJE

Slovenija
šport

LJUBLJANA
TYRŠEVA 18

Vam nudi fizkulturne
potrebščine za vse
panoge športa